

Korte historiske Notitser fra Ribe Amt.

Lunde Barfred og Lundtang Præstegaard er nu begge begge forsvundne. Kun Forpagterboligen og en Del af Udlængerne staar endnu, en ny Præstebolig er opført tæt ved Lunde Station.

Imidlertid bestemte Menighedsraadene for Lunde og Ovtrup, at den gamle Præstegaardshave med Tomterne af Barfred og Præstegaardens Stuehus skulde fredes og udgøre en lille Park, der kunde bruges til Møder for de to Sognes Folk.

Paa Forhøjningen, hvor Barfred har staaet, rejstes en Sten, som fandtes under det gamle Stuehus, og som maaske en Gang tidligere havde været deroppe, idet det ligger nær at antage, at den har siddet i Muren af det høje Stuehus, som da stod der og udgjorde »kongelig Majestæts Gæsteherberg«, naar Kongen drog paa Gæsteri. Fordybningen ved Siden er en stærkt omdannet Rest af Kælderen, Barfreds »meget mørke Celle«.

Stenen, der skulde mane Folk til at tænke paa de Minder, der knytter sig til Stedet, har følgende Indskrift:

Fra Middelalderen stod her
Lunde Barfred til 1890
Lundtang Præstegaard til 1927.

Den blev afsløret ved et festligt og velbesøgt Menigheds møde Søndag den 18. August 1929.

H. K. K.

Ribe amtstidende

kunde 7. Juli 1929 holde 75 årsdag. I den anledning udkom et festnummer med adskillige stykker af historisk interesse: en artikel om bladets stifter, *Rudolf Helms* (1820—78). Han var jurist, men hans hu stod til bladvirksomheden, og 7. Juli 1854 udgav han det første nummer af »Vestjysk avis eller Varde politiske avertissementstidende«; 1866 blev titlen: *Varde avis eller Ribe amtstidende*, og 1872: *Ribe amtstidende og Varde avis*. Bladet var fra først af et venstreblad, thi skønt Helms tilhørte en konservativ slægt, gav han dog lige fra først af venstre sin sympati og sit arbejde, først bondevennerne, siden Berg. Artiklen om Helms er skrevet af den nuværende redaktør, Niels Jensen, ligesom de to interessante artikler: *Kulturbilleder fra Varde for 100 år siden*, og: *Vardeegnen for 150 år siden*, også skyldes ham. Men det er sandt, at *bogen om Varde* mangler vi fremdeles.

S. A.

Ribe.

27. maj 1929 var det 100 år siden, at den vanskelige stilling, som Ribe i århundreder havde haft som dansk enklave omgivet af slesvigsk land, lettedes noget. Bl. a. blev brændevinsafgiften ophævet for Ribes vedkommende, og for de varer, som Ribe købmænd solgte i det slesvigske, skulde de fra nu af kun betale slesvigsk told. Imidlertid synes det ikke at have hjulpet videre. En klage af 23. febr. 1832, underskrevet af 11 ansete borgere, påviser, at den ligestilling med slesvigske høkere og købmænd, som var tilsigtet med reskriptet af 27. maj 1829 langt fra er opnået, og man forlanger derfor begunstigelserne udvidet.

Det var dog først i *stændersalen*, 4 år senere, at klagerne for alvor kom frem. Der var navnlig et forhold, som der flere gange klages over: at en mængde slesvig-

ske høkere, som på grund af toldforholdene let kan undersælge byens købmænd, ja endog undertiden tilbyder købmændene varerne billigere, end disse selv kan have dem, bor indtil $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{4}$ mil fra byen; og desuden fører de mange varer, som de slet ikke må handle med. I en senere forhandling kommer det imidlertid frem, at denne påfaldende prisbillighed også, og især, hænger sammen med det uhyre *smugleri* langs slesvigs vestkyst, hvor der intet kysttoldvæsen er (!). Denne sag var undersøgt allerede 1828, men var lagt tilside, da man frygtede ved en bekostning af et kysttoldvæsen her blot at jage smuglerne ned til det toldfri Ditmarsken.

I det hele er stændertidende en rig kilde til viden om Ribes stilling og forhold i disse år. S. A.

Niels Møller.

1829 — 1914 — 1929.

Niels Møller af Letbæk var Plantningsmand.

Nærmest som saadan ærede Omegnens Beboere hans Minde ved at rejse en Mindesten paa den skønne Plet han plantede, fredede og elskede, der hvor han færdedes i et langt og skønt Liv.

Hodde sogns historiske Udvalg gjorde Skridt til at realisere Tanken om et »Minde« for Niels Møller i Letbæk Lund, og da der paa Gaardejer Kr. J. Kristensens Mark i Hulvig fandtes en Sten, der maaske kunde være passende dertil, tog Udvalget straks fat paa at faa Stenen transporteret til Pladsen: Rundingen ved den nordre Ende af Søen. Flere af Udvalget ønskede at faa Tistrup Sogn med i Arbejdet, da Niels Møller hørte til Tistrup saavel som Hodde. Det henvendte sig da til Lærer Haahr i Tistrup, der straks var med paa Tanken, ligesom flere gav sin Tilslutning. Senere blev det bestemt, at der skulde rettes Henvendelse til Billedhugger Hansen-Ja-

cobsen, Vejen, for at faa gode Raad. Resultatet blev, at han leverede en større Sten med Inskription og den blev saa rejst ovenpaa Hulvigstenen. Den 11. Juni — Hundrede Aar efter Niels Møllers Fødsel — fandt Afsøringen Sted i Overværelse af ca. 500 Mænd og Kvinder, nærmest af Omegnens Befolkning.

Provst Tetens, Hodde og fhv. Minister I. C. Christensen var indbudt som Talere. Efter at et Par Sange var sunget, bød Udvalgets Formand Talerne, Familien, Pressen og hele Forsamlingen velkommen. Provst Tetens holdt en kort Mindetale, hvorefter han hævede Flagdækket fra den smukke Mindesten.

Paa Stenens Forside er indhugget:

Niels Møller,
1829—1914.

Han plantede med Haab
og leved ud af Daab.

Paa Stenens Bagside:

Rejst af Omegnens Befolkning.
1929.

Efter en Sang talte fhv. Minister I. C. Christensen. Han skildrede Niels Møllers Liv og Levned i korte Træk og krydrede sin Tale med smaa, morsomme Træk af Niels og Stines virksomme Liv i Letbæk Mølle. Omtalte hans Arbejde for Plantningssagen og for Hedeselskabet.

Flere havde Ordet for at yde sin Skærv til hans Minde, her nævnes: Landstingsmand Gregersen, Folketingsmand V. Pinholt, Skyldraadsformand Østergaard, Lærer Haahr, Frk. Maria Møller og Sogneraadsformand Jens Møller. Sidstnævnte takkede Udvalget, Beboerne og Talerne, fordi de ærede hans Faders Minde. Til Afslutning gav Hodde og Tistrup Sangforeninger flere fler-

stemmige Sange under Ledelse af Lærerne Haahr og Fr. Nielsen.

Ogsaa i det offentlige Liv deltog N. M. meget. Han var Amdsraadsmedlem 1862—98, Folketingsmand for Varde Kredsen 1888—90, Landstingsmand for 11. Kreds 1894—1910. Han sluttede sig til Berg og hans Parti og senere til Reformpartiet.

Niels Møller var en meget anset Mand i Vestjylland og han havde mange Hverv indenfor Kommunens Omraade, her skal ikke nævnes flere, men blot føjes til, at sine mange Bestillinger og Tillidsposter røgtede han stille og rolig og med en Samvittighedsfuldhed, der var og er beundringsværdig.

Niels Møllers Navn vil længe mindes i Hodde og Tistrup Sogne, og hans Indsats i Plantningssagen kan ses viden om i Form af levende Hegn og smaa og store Plantager. Han var sin Egn og sit Land en god Søn.

Chr. M.
